

Wyrok z dnia 20 stycznia 1995 r.
II URN 57/94

Jeżeli pracownik w okresie ostatnich 12 lat kalendarzowych, liczonych wstecz od roku, w którym złożył wniosek o emeryturę, nie osiągnął wynagrodzenia, lub osiągnął je przez okres krótszy niż 3 kolejne lata kalendarzowe do ustalenia podstawy emerytury od 1 stycznia 1990 r. przyjmuje się wynagrodzenie wypłacone mu za okres 3 kolejnych lat kalendarzowych, przypadających w całości lub w części wcześniej niż w okresie ostatnich 12 lat, o ile przedstawi dokumenty stwierdzające wysokość wynagrodzenia w tym trzyletnim okresie § 9 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent - (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 11, poz. 63) w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 października 1990 r. zmieniającym niektóre przepisy w sprawie ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. Nr 71, poz. 418).

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędzia: SN: Adam Józefowicz, Sędzia SA: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 20 stycznia 1995 r. sprawy z wniosku Adama P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. o wysokość podstawy wymiaru emerytury, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 czerwca 1994 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie z dnia 3 listopada 1993 r., [...] i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 17 marca 1993 r., [...] i sprawę przekazał organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Wnioskodawca Adam P. dochodził przyznania emerytury, wskazując w kwestionariuszu dotyczącym okresów zatrudnienia, że od 1 lutego 1977 r. do 14 czerwca 1980 r. oraz od 1 kwietnia 1983 r. do chwili złożenia wniosku, tj. 14 grudnia 1992 r. pozostawał bez pracy, wnioskując w związku z tym, aby do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjąć wynagrodzenie za okres 3 kolejnych lat kalendarzowych 1970 - 1972 "skoro w ostatnich 12 latach kalendarzowych przed złożeniem wniosku, brak 3 lat pracy". Jako podstawę prawną powołał przepis "§ 9 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1990 r.", dołączając zaświadczenie Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego w N., o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 17 grudnia 1992 r., w którym na podstawie kartoteki wynagrodzeń "wybrano najkorzystniejsze dla pracownika lata 1970 - 1972".

Decyzją z dnia 20 stycznia 1993 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał wnioskodawcy świadczenie emerytalne od 24 grudnia 1992 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego, przyjmując do ustalenia podstawy wymiaru wynagro-

dzenie z 3 lat kalendarzowych, tj. od 1 stycznia 1980 r. do 31 grudnia 1982 r. przy wskaźniku wysokości podstawy wymiaru 32,17%.

W decyzji z 17 marca 1993 r. organ rentowy podtrzymał stanowisko co do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia, przyjmując 30 lat i 10 miesięcy okresów składkowych oraz 3 lata i 1 miesiąc okresów nieskładkowych. W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawca ostatecznie zakwestionował podstawę wymiaru emerytury i przyjęcie okresu od 1 stycznia 1980 r. do 31 grudnia 1982 r., gdy faktyczny okres zatrudnienia przebiegał od 15 czerwca 1980 r. do 31 marca 1983 r. i wniósł o przyjęcie za podstawę do wyliczenia świadczenia, udokumentowanego wynagrodzenia z lat 1970-1972.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, zarzucając, że wobec daty złożenia wniosku o emeryturę i przepisu art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), podstawę wymiaru świadczenia stanowi przeciętna zwaloryzowana kwota wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 3 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat kalendarzowych. Wniosek o świadczenie bowiem, został zgłoszony do dnia 31 grudnia 1992 r., w tych warunkach więc brak możliwości prawnych do przyjęcia za podstawę wymiaru zarobków z lat 1970-1972.

Wyrokiem z dnia 3 listopada 1993 r. [...], Sąd Wojewódzki w Szczecinie oddalił odwołanie, podzielając stanowisko organu rentowego, że przyjęcie do obliczenia podstawy wymiaru emerytury, wynagrodzenia z okresu 15 czerwiec 1980 - 31 marzec 1983 r. było jedynie możliwe, skoro w latach 1980 - 1991 był to jedyny okres zatrudnienia. Fakt, że nie były to pełne 3 lata, nie ma w świetle cyt. art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewaloryzacji... znaczenia przesądzającego, co wprost wynika z gramatycznej wykładni przepisu.

Rewizję wnioskodawcy od powyższego wyroku, Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił wyrokiem z 22 czerwca 1994 r. [...]. W uzasadnieniu podzielono pogląd Sądu I instancji, a nadto zwrócono uwagę na przepis § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. Nr 11, poz. 63 i z 1990 r., Nr 71, poz. 418), który stanowi, że przy ustalaniu okresu ostatnich, kolejnych 3 lat kalendarzowych, przyjmuje się lata następujące bezpośrednio po sobie, chociażby w niektórych z tych lat albo w części z nich pracownik nie osiągał wynagrodzenia lub nie był zatrudniony.

Powyższy wyrok zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości i zarzucając rażące naruszenie prawa, a to art. 3 § 2 k.p.c., art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), § 9 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z 5 października 1990 r. zmieniającego niektóre przepisy w sprawie ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. Nr 71, poz. 418 ze zm.), na podstawie art. 417 § 1 k.p.c. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu oraz wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie z dnia 3 listopada 1993 r., a także decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Skarżący wskazał na pominięcie przez Sądy: Apelacyjny i Wojewódzki oraz

organ rentowy przepisu § 9 ust. 5 wymienionego w rewizji nadzwyczajnej rozporządzenia Rady Ministrów, który pozwala - w sytuacjach tam wymienionych - przyjęcie - na wnioski osoby zainteresowanej - wynagrodzenia wypłaconego za okres kolejnych 3 lat kalendarzowych, przypadających w części lub w całości wcześniej, niż w okresie ostatnich 12 lat, o ile pracownik przedstawi dokumenty stwierdzające wysokość wynagrodzenia w tym okresie. Tak więc po przedłożeniu zaświadczenia o wysokości zarobków sporządzonego na podstawie dokumentacji płacowej z lat 1967-1977 nie istniały prawne powody dla pominięcia tego okresu, gdy się zważy, że od 15 czerwca 1980 r. do 31 marca 1983 r. wnioskodawca nie przepracował pełnych 3 lat, zaś w latach 1 kwietnia 1983 r. - 31 grudnia 1992 r. nie pracował.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do przepisu art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), podstawę wymiaru emerytury lub renty, stanowi ustaloną w sposób określony w ust. 5 i 6, z uwzględnieniem art. 8 i 9, przeciętna, zwaloryzowana kwota wynagrodzenia, która stanowiła podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, w okresie kolejnych 3 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat kalendarzowych, jeżeli wniosek o świadczenie zostanie zgłoszony do dnia 31 grudnia 1990 r. Fakt, iż wniosek o emeryturę w tej sprawie złożony został 14 grudnia 1992 r., nie oznacza jednak, by podstawa wymiaru świadczenia musiała być ustalona w wyżej podany sposób, skoro konstrukcja przepisu art. 7 ust. 1 cyt. ustawy, wskazuje również na potrzebę uwzględnienia przepisu art. 9, ten zaś upoważnił Radę Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia przypadków, w których podstawę wymiaru emerytury lub renty ustala się z okresu krótszego lub - co w rozpoznawanej sprawie jest przesądzające - przypadającego wcześniej niż w okresie lat kalendarzowych, o których mowa w art. 7 ust. 1.

Obowiązujące wobec przepisu art. 45 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 11 poz. 63; zm. Dz. U. z 1990 r., Nr 71, poz. 418), wskazuje - co trafnie podniósł Sąd Apelacyjny - że przy ustalaniu okresu ostatnich kolejnych 3 lat kalendarzowych, z których wynagrodzenie przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru, przyjmuje się lata kalendarzowe następujące bezpośrednio po sobie, chociażby w niektórych z tych lat albo w części z nich pracownik nie osiągał wynagrodzenia lub nie był zatrudniony (§ 2), ale pominął, że od dnia 1 stycznia 1990 r., wobec treści § 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1990 r. zmieniającego niektóre przepisy w sprawie ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. Nr 71, poz. 418) do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty, przyjmuje się wynagrodzenie wypłacone za okres 3 kolejnych lat kalendarzowych przypadających w części lub w całości wcześniej niż w okresie ostatnich 12 lat, o ile wnioskująca to osoba zainteresowana przedstawi dokumenty stwierdzające wysokość wynagrodzenia w tym okresie (§ 9 ust. 5 cyt. rozporządzenia), jeżeli w okresie ostatnich 12 lat kalendarzowych, liczonych wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę, pracownik nie osiągał wynagrodzenia, bądź też osiągał je przez okres krótszy niż 3 kolejne lata kalendarzowe.

Przedstawione wyżej alternatywne sposoby ustalania lat kalendarzowych, z których uzyskane wynagrodzenie stanowi podstawę wymiaru świadczenia, dają podstawę do stwierdzenia, że sam pracownik wybiera zarobek najbardziej korzystny dla wyliczenia podstawy wymiaru - w ramach wyznaczonych przez prawo, to zaś upoważnia go do "sięgnięcia" do wcześniejszych niż ostatnie 12 lat, zaś jedynym warunkiem jest przedstawienie dokumentów stwierdzających wysokość wynagrodzenia w takim okresie.

W rozpoznawanej sprawie - co niewątpliwe - ubiegający się o świadczenie w latach od 1 lutego 1977 r. do 1 czerwca 1980 r., oraz od 1 kwietnia 1983 r. - 31 grudnia 1992 r. nie pracował, zaś w okresie od 15 czerwca 1980 r. do 31 marca 1983 r. nie przepracował pełnych 3 lat, stąd też, skoro przedłożył zaświadczenia pracodawcy, stwierdzające osiągnięte zarobki w latach pracy 1967-1977, nie istniały przeszkody dla obliczenia podstawy wymiaru świadczenia z wynagrodzenia z lat 1970-1972, zgodnie ze złożonym wnioskiem.

Należy zatem podzielić stanowisko Ministra Sprawiedliwości zawarte w rewizji nadzwyczajnej, że odmienne poglądy w tej sprawie sądów orzekających i organu rentowego rażąco naruszają prawo.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy, zajdzie więc potrzeba powtórzenia procedury ustalenia dochodzonego świadczenia emerytalnego, z uwzględnieniem powyższych rozważań i przy zastosowaniu przepisu § 9 ust. 5 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów.

Z tych więc względów i na podstawie art. 422 § 2 i 423 § 1 zdanie 1 w związku z art. 477^{14a} k.p.c. orzeczono jak w sentencji, przekazując sprawę bezpośrednio organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

=====